

UCHWAŁA

24 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk (sprawozdawca)

SSN Marcin Trzebiatowski

na posiedzeniu niejawnym 24 lipca 2025 r. w Warszawie

w sprawie w postępowaniu grupowym

z powództwa reprezentanta grupy A.D.

przeciwko Skarbowi Państwa - Radzie Ministrów, Ministrowi Zdrowia oraz

Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji

o ustalenie

na skutek przedstawienia przez Sąd Apelacyjny w Warszawie

postanowieniem z 16 stycznia 2025 r., I ACz 2477/24

zagadnienia prawnego:

Czy w sprawach rozpoznawanych na podstawie ustawy z 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1485) przez sądy pierwszej instancji, orzeczenia, które zapadają poza rozprawą a nie dotyczą istoty sprawy, winny być wydawane przez sąd w składzie jednego sędziego na podstawie art. 47 § 3 k.p.c., który ma zastosowanie do ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym z mocy art. 24 ust. 1 tejże ustawy, zgodnie z którym w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, z wyłączeniem art. 8, 117-124, 194-196, 204, 205, art. 205³ § 2 i 5 oraz art. 425-505¹⁴ czy też w składzie trzech sędziów zawodowych zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, który należy rozumieć w ten sposób, że rozpoznanie sprawy, o którym mowa w tym przepisie, dotyczy wszystkich orzeczeń wydawanych przez sąd niezależnie od tego, czy zapadają poza rozprawą i czy dotyczą istoty sprawy?

podjął uchwałę:

- 1. w postępowaniu grupowym sąd wydaje postanowienie co do składu grupy w składzie trzech sędziów zawodowych (art. 17 ust. 1 w zw. z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym);**
- 2. odmawia podjęcia uchwały w pozostałym zakresie.**

A.W.

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Ewa Stefańska

Marcin Trzebiatowski

UZASADNIENIE

Przedstawione zagadnienie prawne powstało w związku z rozpoznawaniem przez Sąd Apelacyjny w Warszawie zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie w przedmiocie ustalenia składu grupy, wydane w składzie trzech sędziów zawodowych, na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 1485 – dalej: „u.d.r.p.g.”).

Rozpoznając zażalenie Sąd Apelacyjny w Warszawie powziął poważne wątpliwości w zakresie składu sądu właściwego do rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym zarówno w pierwszej instancji, jak i w zakresie rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

W uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia prawnego Sąd drugiej instancji powołał się na rozbieżność występującą w orzecznictwie sądów powszechnych co do składu orzekającego w sprawach rozpoznawanych na podstawie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym poza rozprawą oraz nie dotyczących istoty sprawy. Podstawą tych rozbieżności jest odmienna wykładnia art. 3 ust. 2 ustawy prowadząca do dwóch alternatywnych stanowisk.

Na kanwie interpretacji powołanego przepisu Sąd Apelacyjny wyróżnił stanowisko zakładające, że przepis ten stanowi regulację szczególną i wyłączną w zakresie składu orzekającego we wszystkich orzeczeniach zapadających w postępowaniu grupowym, niezależnie od tego, czy zapadają one na rozprawie,

czy poza nią, oraz jaki jest ich przedmiot. Skoro bowiem samo postępowanie grupowe nie zostało wprowadzone do kodeksu postępowania cywilnego jako kolejne postępowanie odrębne, lecz zostało uregulowane w odrębnym akcie prawnym, to niezasadne jest odwoływanie się w zakresie regulacji dotyczącej składu sądu do kodeksu postępowania cywilnego. Poza tym analiza przepisów od art. 1-21 u.d.r.p.g. prowadzi do wniosku, że w ustawie tej uregulowano szczególne zasady proceduralne, przewidujące odrębne regulacje w stosunku do kodeksu postępowania cywilnego. Nadto, skoro art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. przewiduje, że wyłącznie w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się, i to odpowiednio, a nie wprost, przepisy kodeksu postępowania cywilnego z wyłączeniem przepisów w nim powołanych, a ustawa ta ma charakter szczególny, to przepis ten powinien być wykładany ściśle.

Drugie stanowisko zakłada możliwość odwołania się na mocy art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. do art. 47 § 3 k.p.c. Przedstawiciele tego poglądu podnoszą, że postępowanie grupowe wprawdzie jest uregulowane w ustawie odrębnej, lecz jest prowadzone w odpowiednim zakresie według przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Z tego względu orzeczenia, które zapadają poza rozprawą wydaje sąd w składzie jednoosobowym na mocy art. 47 § 3 k.p.c., co oznacza, że taki skład jest właściwy nawet w sytuacji, w której składem właściwym do rozpoznania sprawy jest skład trzyosobowy na podstawie art. 3 ust. 2 u.d.r.p.g. Niektórzy przedstawiciele doktryny zwracają uwagę na niezgodność terminologii zawartej w art. 47 § 1, 2 i 4 k.p.c., w których jest mowa o „rozpoznaniu sprawy” z terminologią przewidzianą w § 3 tego przepisu, gdzie użyto sformułowania „wydanie postanowienia poza rozprawą”. Na tej podstawie przyjmują, że „rozpoznanie sprawy” w rozumieniu art. 47 § 1, 2 i 4 k.p.c. oznacza wszelkie czynności procesowe sądu dokonywane na rozprawie oraz wydanie orzeczenia co do istoty sprawy (art. 148¹ § 1, art. 341, art. 480⁴ § 1 k.p.c.). Podkreślają jednak, że postępowanie grupowe jest postępowaniem pozakodeksowym, do którego na mocy art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego, z wyłączeniem określonych w nim przepisów. Oznacza to, że postępowanie grupowe jest rozpoznawane w zasadniczej części według przepisów kodeksu postępowania cywilnego, a skoro

tak, to do niego stosuje się art. 47 § 3 k.p.c., przewidujący możliwość wydania orzeczeń poza rozprawą i nie dotyczących istoty sprawy w składzie jednoosobowym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, przedstawione wątpliwości nie dotyczą wyłącznie kwestii składu sądu właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji, lecz dotyczą również dalej idącej wątpliwości co do składu sądu właściwego do rozpoznania zażalenia. To z kolei może skutkować nieważnością postępowania w razie uznania składu sądu za sprzeczny z przepisami prawa.

W tych okolicznościach Sąd Apelacyjny zwrócił się do Sądu Najwyższego o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

„Czy w sprawach rozpoznawanych na podstawie ustawy z 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym przez sądy pierwszej instancji, orzeczenia, które zapadają poza rozprawą a nie dotyczą istoty sprawy, winny być wydawane przez sąd w składzie jednego sędziego na podstawie art. 47 § 3 k.p.c., który ma zastosowanie do ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym z mocy art. 24 ust. 1 tejże ustawy, zgodnie z którym w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, z wyłączeniem art. 8, 117-124, 194-196, 204, 205, art. 205³ § 2 i 5 oraz art. 425-505¹⁴ czy też w składzie trzech sędziów zawodowych zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, który należy rozumieć w ten sposób, że rozpoznanie sprawy, o którym mowa w tym przepisie, dotyczy wszystkich orzeczeń wydawanych przez sąd niezależnie od tego, czy zapadają poza rozprawą i czy dotyczą istoty sprawy?”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Postępowanie grupowe zostało wprowadzone do polskiego porządku prawnego na mocy ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz.U. z 2010 r. Nr 7, poz. 44), która weszła w życie 19 lipca 2010 r. W uzasadnieniu do projektu ustawy podkreślono, że cele, którym służy postępowanie grupowe, zdefiniowane przez projektodawców jako stworzenie możliwości rozstrzygnięcia wielu podobnych spraw różnych podmiotów w jednym postępowaniu sądowym oraz ułatwienie dostępu do sądu w sytuacjach, w których

dochodzenie roszczenia w takim postępowaniu jest korzystniejsze dla zainteresowanego niż indywidualne występowanie z własnym roszczeniem – są istotne nie tylko dla samych zainteresowanych stron sporu, ale także dla wymiaru sprawiedliwości jako takiego. W tym aspekcie zwrócono przede wszystkim uwagę na ekonomikę takiego postępowania i ujednolicenie rozstrzygnięć w podobnych sprawach.

Z dniem 1 czerwca 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności (Dz.U. z 2017 r., poz. 933), która znowelizowała ustawę z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ustawodawca dokonał m.in. zmiany kryteriów, w oparciu o które dokonywane jest ujednolicenie wysokości roszczeń w postępowaniu grupowym, ze względu na praktyczne problemy związane ze stosowaniem tej regulacji.

Na wstępie należy podkreślić, że zarówno w doktrynie jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się prymat wykładni językowej nad pozostałymi rodzajami wykładni, tj. systemową, celowościową lub funkcjonalną. Zasada pierwszeństwa wykładni językowej dopuszcza odstępstwa od wyniku jej zastosowania tylko wtedy, kiedy jej wynik prowadzi albo do absurdu, albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji. Nie zawsze więc zachodzi konieczność posłużenia się kolejno wszystkimi rodzajami wykładni; w szczególności nie ma potrzeby sięgania po dyrektywy celowościowe wówczas, gdy już po zastosowaniu dyrektyw językowych albo językowych i systemowych uda się uzyskać właściwy wynik wykładni, tj. ustalić pozbawione cech absurdalności znaczenie interpretowanej normy. Innymi słowy, odstępstwo od jasnego i oczywistego sensu przepisu wyznaczonego jego jednoznacznym brzmieniem mogą uzasadniać tylko szczególnie istotne i doniosłe racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne; jeśli takie racje nie zachodzą, należy oprzeć się na wykładni językowej (por. uchwała całego składu Izby Cywilnej SN z 14 października 2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005, nr 3, poz. 42; uchwała składu siedmiu sędziów SN z 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007, nr 7-8, poz. 95; wyroki SN: z 8 maja 1998 r., I CKN 664/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 7; z 21 lipca 2004 r., V CK 21/04, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 137; uchwała SN z 20 lipca 2005 r.,

I KZP 8/05, OSNKW 2005, nr 9, poz. 74).

Zgodnie z art. 3 u.d.r.p.g. postępowanie grupowe należy do właściwości sądu okręgowego (ust. 1), a sąd rozpoznaje taką sprawę w składzie trzech sędziów zawodowych (ust. 2).

Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym reguluje kolejne etapy tego postępowania. W pierwszej kolejności sąd orzeka o dopuszczalności postępowania grupowego i w zależności od wyników dokonanej oceny albo odrzuca pozew albo rozstrzyga o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym (art. 10 ust. 1. u.d.r.p.g.) Po uprawomocnieniu się postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym sąd zarządza dokonanie ogłoszenia o wszczęciu takiego postępowania albo podejmuje decyzję o zaniechaniu takiego ogłoszenia (art. 11 ust. 1 i 4 u.d.r.p.g.), a po upływie terminu do podniesienia zarzutów, o których mowa w art. 15 u.d.r.p.g., wydaje postanowienie co do składu grupy (art. 17 ust. 1 u.d.r.p.g.). W postanowieniu co do składu grupy sąd rozstrzyga o przyznaniu lub odmowie przyznania statusu członka grupy osobom, które złożyły reprezentantowi grupy oświadczenie o przystąpieniu do grupy czy to przed złożeniem pozwu, czy to w następstwie publicznego ogłoszenia o wszczęciu postępowania grupowego. Postanowienie w tym przedmiocie może być wydane na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148 § 3 k.p.c., który na mocy odesłania z art. 24 ust. 1 u.d.r.p.g. ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu grupowym.

Prawomocne ustalenie składu grupy jest koniecznym etapem rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym. Pozwala bowiem na określenie wartości przedmiotu sporu i sumy roszczeń pieniężnych wszystkich członków grupy. Na tym etapie następuje też stabilizacja składu grupy, czyli podmiotów uczestniczących po stronie powodowej w procesie dochodzenia roszczeń zbiorowych. Dopiero później rozpoczyna się kolejna faza postępowania grupowego.

Sąd Najwyższy podejmując uchwałę miał przede wszystkim na uwadze literalną wykładnię art. 3 ust. 2 u.d.r.p.g., z której wynika, że wszystkie postanowienia sądu w ramach rozpoznania sprawy, toczącej się na podstawie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (na poszczególnych etapach tego postępowania) powinny być wydawane przez sąd orzekający

w składzie trzech sędziów zawodowych, niezależnie od tego, czy sąd rozstrzyga w tym przedmiocie na rozprawie, czy na posiedzeniu niejawnym. Za takim stanowiskiem przemawia również ranga spraw rozpoznawanych w postępowaniu grupowym.

Rozstrzygając zatem przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Warszawie zagadnienie prawne odnoszące się do właściwego składu sądu, który winien wydać postanowienie w przedmiocie składu grupy w postępowaniu grupowym – Sąd Najwyższy uznał, że zgodnie z art. 17 ust. 1 w zw. z art. 3 ust. 2 u.d.r.p.g., postanowienie takie wydaje w pierwszej instancji Sąd Okręgowy w składzie trzech sędziów zawodowych.

Regulacja z art. 3 ust. 2 u.d.r.p.g. odnosi się do Sądu Okręgowego jako sądu rozpoznającego sprawy w postępowaniu grupowym w pierwszej instancji. Stąd wniosek, że skład sądu odwoławczego (rozpoznającego środki zaskarżenia od wydanych w postępowaniu grupowym orzeczeń Sądu Okręgowego) oraz skład Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym regulują odpowiednie przepisy normujące te postępowania.

W pozostałym zakresie Sąd Najwyższy odmówił udzielenia odpowiedzi na pytania Sądu Apelacyjnego, uznając, że jest to zbędne dla rozstrzygnięcia zażalenia rozpoznawanego przez niego na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie.

A.W.

[r.g.]

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

Ewa Stefańska

Marcin Trzebiatowski